

Постать Папи Римського Івана Павла II у фалеристичних пам'ятках

з колекції Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького

Тетяна Денисова (Львів)

Автором статті, яка є хранителем пам'яток фалеристики Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького (далі — НМЛ), вводиться в науковий обіг низка медалей, що є власністю музею. Медалі з колекції публікуються вперше (автор фотографій — Т. Денисова).

2011 р. минає 10 років від візиту Його Святості Папи Римського Івана Павла II в Україну й, зокрема, до Львова. За період його майже 30-літнього понтифікату створено різноманітні пам'ятні медалі. У колекції фалеристики НМЛ зберігаються дві медалі, пов'язані з ім'ям Вселенського Архиєрея, випущені Ватиканом у 1996 та 2000 р.

Медаль 1996 р. (Нм-649) — (рис. 1). Аверс: погруддя Папи, звернене у профіль праворуч, голова у повороті на $\frac{3}{4}$. У руках, корінцем до глядача, він тримає Євангеліє. На титульній обкладинці книги вміщено хрест, обабіч якого літери «А» та «Ω». Довкола центрального зображення легенда: JOANNES PAULUS II PONT. MAX. ANNO XVIII.

Реверс: у центрі зображено постать Ісуса Христа — Доброго Пастиря. На другому плані — Вавель, катедральний костел у Кракові (Польща) й Базилика Святого Петра у Ватикані. Внизу монограма

«SPIZ» та підпис скульптора. Довкола легенда: SACERDOTII SUI LUSTRA DECEM MCMXCVI.

Медальєр — Czełsa Dźwigaj. Медаль виконана у бронзі, діаметр — 44 мм. Всього таких медалей випущено 6 тисяч екземплярів. Фалеристична пам'ятка, що входить до колекції НМЛ, має реєстраційний номер 2667. Представлено фрагмент документа, який супроводжує дану медаль — «Certificato di garanzia» із печаткою конгрев Секретаріату держави-міста Ватикан (рис. 2). На гурті, окрім номера монети, вміщено напис: E CIVITATE VATICANA.

Пам'ятну медаль подарував музею у жовтні 1996 р. кардинал Акілле Сільвестріні, префект Священної Конгрегації для Східних Церков. Тоді у рамках офіційної програми Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ) по святкуванню 400-річчя Берестейської Унії у залах НМЛ відкрилася виставка «Зберігаючи спадщину віків». Учасниками цієї урочистої події були близько двадцяти єпископів УГКЦ, кардинал Акілле Сільвестріні, а також тодішні Апостольський Нунцій в Україні архієпископ Антоніо Франко й ректор Українського католицького університету

в Римі єпископ Іван Хома. Виступаючи на відкритті, кардинал Сільвестріні передав привітання від Святішого Отця Івана Павла II та зауважив, що ця виставка є одним із надзвичайних способів, щоб вказати на значення Берестейської Унії в житті Української Церкви й історії її народу.

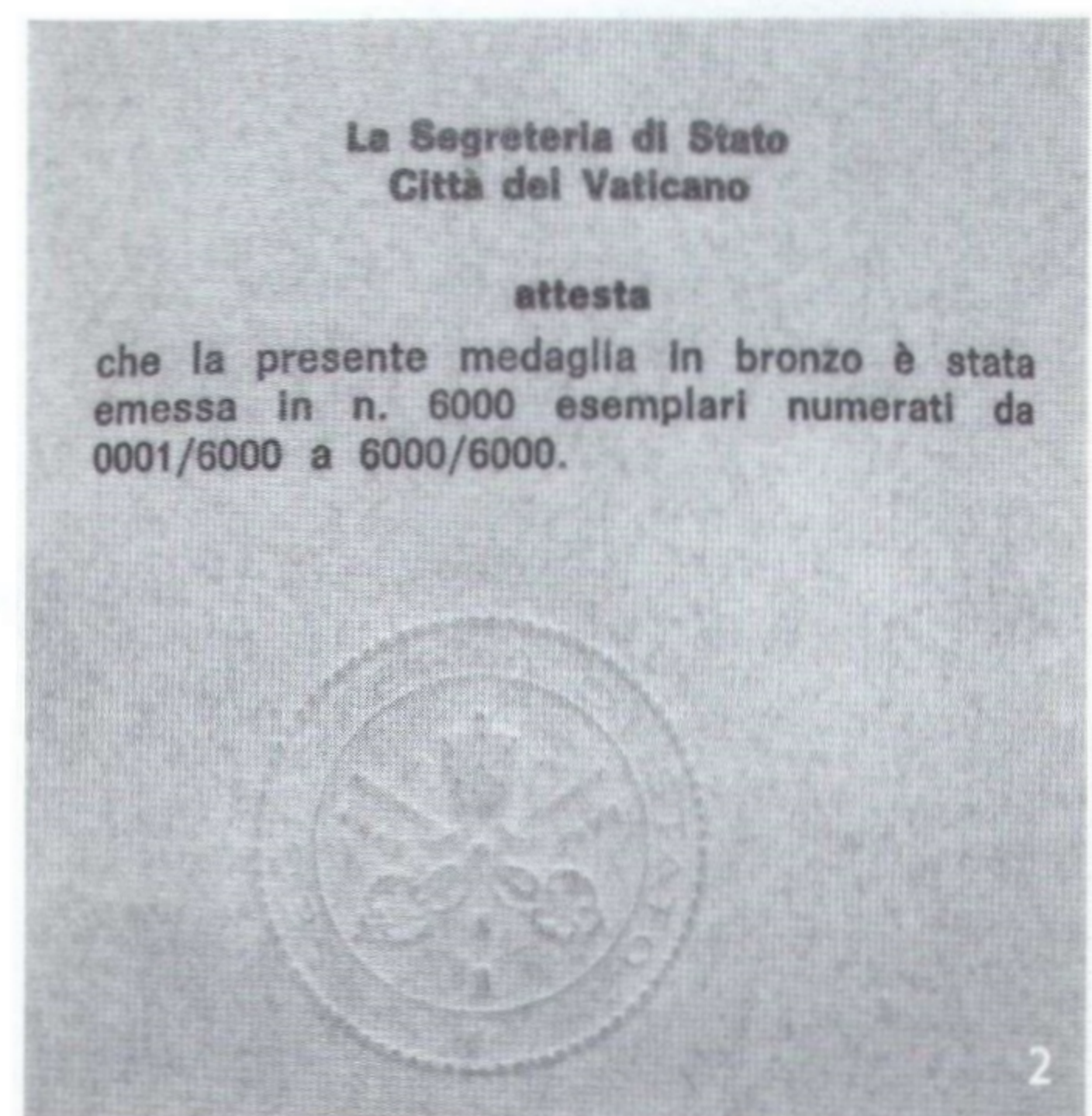
З нагоди 400-річчя Берестейської Унії відбувся Собор УГКЦ, в якому взяли участь «представники священників і мирян» [1]. Ця подія була відзначена випуском спеціальної пам'ятної медалі (Нм-660), яка зберігається у колекції музею (рис. 3). Аверс: посередині — стилізований ковчег із вітрилом, завершеним хрестом. Ліворуч напис у два рядки: ЖОВТЕНЬ/1996. Довкола легенда: + СОБОР УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ + ЛЬВІВ.

Реверс: стилізоване зображення архітектурного ансамблю греко-католицького Архикатедрального собору святого Юра у Львові — будівля собору, південний корпус капітулу, огорожа із в'їзною брамою. Довкола — орнамент, утворений повторенням хрестів.

Медаль виконана у бронзі, діаметр — 69 мм. Подарована музею В. Отковичем у 1998 р.

1

2

Початок будівництва собору св. Юра, зображеного на медалі, пов'язаний з ім'ям непересічного греко-католицького церковного діяча — митрополита Київського та всієї Русі, єпископа Львівського, Галицького й Кам'янець-Подільського Атанасія Антонія Шептицького. На 2011 р. припадає кілька знаменних дат — 325 років від дня народження та 265 років від дня відходу у вічність цього великого архиєрея, який у нелегкі часи близько 20 років очолював Київську митрополію.

Принагідно нагадаємо, що над входом до собору св. Юра розміщено скульптури грецького архиєпископа Атанасія Александрийського й Папи Римського Лева — святих покровителів тих митрополитів, які займалися його будівництвом, символізуючи діалог двох християнських конфесій [2]. Арка в'їзної брами до собору св. Юра, зображена на медалі, також збагачена двома скульптурами, які уособлюють Західну та Східну Церкву (рис. 4).

У 2011 р. відзначаємо 415 років укладання Берестейської Унії. Спільно з єпископами Кирилом Терлецьким¹ [3] та Іпатієм Потієм² [4] владика Михайло Рагоза³ [5] підготував і скликав у 1596 р. Берестейський собор. На ньому урочисто проголошено єднання Української Церкви з Католицькою за надзвичайно важливої умови — збереження за Київською Церквою її східного візантійського обряду, існуючої літургійної практики і канону [6–8]. При цьому визнаючи, як зазначає о. Юрій Федорів, «Римського єпископа-папу першоієрархом цілої Христової Церкви» [9].

Намісником св. Петра на Римському престолі, Святішим Папою був на той час Климентій VIII (1592–1605). Портретне зображення понтифіка представлено на медалі (Нм-103). Пам'ятка подаро-

¹ **Терлецький Кирило** — єпископ Турово-Пінський від 1572 р., від 1585 р. єпископ Луцько-Острозький. У серпні 1588 р. Константинопольський (Царгородський) патріарх Єремія II призначив владика Терлецького своїм екзархом — першим з українських єпископів.

² **Потій Іпатій** — єпископ Володимирський (1593), митрополит Київський, Галицький та всієї Русі (1600–1613). Один із головних ідеологів Унії («батько унії»), учасник та співорганізатор Берестейського Собору.

³ **Рагоза Михайло** — митрополит Київський, Галицький та всієї Русі (1589–1599), унійний митрополит (з 1596 р.). Як глава Київської Церкви у 1591 р., вперше за майже півтора століття, він здійснює пастирський візит до Галицької (Львівської) єпархії, щонайменше двічі відвідавши Львів.

3

4

вана НМЛ у 1913 р. його засновником, митрополитом Галицьким Андреем Шептицьким (рис. 5).

До колекції фалеристики НМЛ входить медаль (Нм-72), випущена за розпорядженням Папи Климентія VIII на згадку про унію Київської митрополії з католицькою Церквою (Іл. 6). Аверс: погрудне зображення Папи профілем ліворуч. Довкола легенда: CLEMENS · VIII · PONT · MAX · A · V · .

Реверс: папа Римський приймає делегацію, піднявши руку в жесті благословення. Перед ним двоє чоловіків навколішках, за ними стоять ще кілька осіб. Вгорі півколом легенда: · RVTHENIS · RECEPITIS · . Під обрізом дата: · CIO · XCVI · .

Григор Лужницький писав, що Папа Климентій VIII приймав делегацію на чолі з ієрархами Української Церк-

5

ви єпископами Кирилом Терлецьким та Іпатієм Потієм «в залі Константина у Ватиканській палаті» [10]. Можливо саме цей момент відтворений на реверсі розглянутої медалі.

6

7

Пам'ятка виконана у металі білого кольору, діаметр — 33 мм. Передана до збірки у 1913 р. митрополитом Галицьким Андреем Шептицьким як дар.

До Великого Ювілею 2000-річчя від Різдва Христового у 2000 р. Ватиканом була випущена спеціальна пам'ятна медаль (Нм-664) — (рис. 7). Аверс: погрудний портрет Святішого Отця з пастораллю у лівій руці. Внизу монограма «SPIZ» та підпис скульптора. Довкола центрального зображення легенда: IOANNES PAVLVS PP. II A. IVBILAEI MM.

На реверсі розташована емблема Великого Ювілею. Посередині — хрест з трипроменевими раменами (три промені символізують Пресвяту Трійцю). Між раменами по колу написи: CHRISTUS/HERI/HODIE/SEMPER. На тлі хреста — стилізоване зображення п'яти голубів (символізують п'ять земних континентів), які у леті утворили коло.

8

Медальєр — Emanuela Rocchi. Медаль виконана у бронзі, діаметр — 44 мм. Всього таких медалей випущено 12 тисяч екземплярів. Фалеристична пам'ятка, яка входить до колекції НМЛ, має реєстраційний номер 01019. На гурті, крім номера монети, вміщено напис: E CIVITATE VATICANA.

На аверсі медалі Його Святість Папа Римський Іван Павло II зображений в одягах католицького ієрарха, з жезлом у руці, який привертає до себе увагу. Він завершується хрестом із фігурою розп'ятого Ісуса Христа. У Львівському музеї історії релігії експонується копія цього навершя папської пасторалі (метал, литва, XX ст.) — (рис. 8). На рис. 9 — герб Його Святості Папи Римського Івана Павла II з медальєрного футляру.

Пам'ятну медаль, присвячену Великому Ювілею 2000-річчя від Різдва Христового, подарував музею Президент Папської Ради з питань культури кардинал Поль Пуппар 2000 року.

Згадані у статті медалі є цінними надбаннями у колекції фалеристики Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького, їх неодноразово експо-

нували на великих виставкових проектах музею, пов'язаних з історією Церкви.

Список літератури

1. Ганкевич Р. За місце самоуправної помісної УГКЦ у вільній Українській Державі//Патріархат. За єдність церкви й народу. — 1995. — Ч. 12 (300). — С. 28.

2. Денисова Т. Герб і вензель владики Лева Шептицького на оправах Службників середини XVIII століття зі збірки Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького//Літопис Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького. — Львів, 2010. — № 7 (12). — С. 189.

3. Лужницький Г. Українська Церква між Сходом і Заходом: Нарис історії Української Церкви. — Львів, 2008. — С. 636.

4. Блажейовський Д. Ієрархія Київської Церкви (861–1996). — Львів, 1996. — С. 248–249.

5. Скочиляс І. Галицька (Львівська) єпархія XII — XVIII століть: організаційна структура та правовий статус. — Львів, 2010. — С. 183–185.

6. Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae Illustrantia/Ed. A. G. Welykyj. — Romae: PP. Basiliani, 1953. — Vol.1.; 1954. — Vol. 2;

7. Documenta Unionis Berestensis ejusque auctorum (1590–1600)/Ed. A. G. Welykyj. — Romae: PP. Basiliani, 1970.

8. Гудзяк Б. Західна історіографія і Берестейська Унія//Богословія. — Рим, 1990. — Т. 54. — С. 123–136.

9. Федорів Ю. Історія Церкви в Україні. — Львів, 2007. — С. 161.

10. Лужницький Г. Українська Церква між Сходом і Заходом: Нарис історії Української Церкви. — Львів, 2008. — С. 257.

9